

MOŻNA DAKTYLOSKOPOWAĆ!

podinsp. Jarosław Piotrowski

Zastępca Kierownika
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

st. asp. Artur Łasocha

instruktor
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

Od ponad stu lat we wszystkich rozwiniętych państwach świata funkcjonują policyjne bazy danych daktyloskopijnych. W Polsce takie zbiory są prowadzone przez Centralną Registraturę Daktyloskopijną – jednostkę organizacyjną Zakładu Daktyloskopii Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji. Jej istnienie umożliwia praktyczną realizację jednego z zasadniczych zadań, przed jakimi stoi kryminalistyka, czyli identyfikację sprawców przestępstw, osób o nieustalonej tożsamości oraz N.N. zwłok. Aby jednak bazy danych, takie jak CRD, właściwie funkcjonowały, niezbędne jest spełnienie kilku warunków, spośród których najbardziej krytycznym jest stałe zasilanie owych zbiorów materiałem porównawczym pobieranym od osób daktyloskopowanych.

Pod względem prawnym daktyloskopowanie osób celem wprowadzenia ich kart do zbiorów kryminalistycznych jest regulowane przez art. 20 ustawy o Policji, którego pierwotne brzmienie pozwalało na gromadzenie danych pochodzących od szerokiego grona osób. Zgodnie z ust. 2a tego artykułu zaliczono do nich:

- **osoby podejrzane o popełnienie przestępstw** ściganych z oskarżenia publicznego,
- **nieletnich dopuszczających się czynów zabronionych** przez ustawę jako przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego,
- **osoby o nieustalonej tożsamości** lub usiłujące ukryć swoją tożsamość,
- **osoby poszukiwane**, także bez ich wiedzy i zgody.

Ta sytuacja prawna pozwalała przede wszystkim na daktyloskopowanie zdecydowanej większości sprawców przestępstw, którym postawiono stosowne zarzuty, i wiązała się z bieżącym uzupełnianiem Centralnej Registratury Daktyloskopijnej o setki tysięcy kart daktyloskopijnych rocznie. Dzięki temu realizowano tysiące tzw. wywiadów daktyloskopijnych, pozwalających głównie na ustalanie tożsamości N.N. osób i zwłok. Zbiory daktyloskopijne nabrały znacznie większego znaczenia z chwilą uruchomienia w Polsce na początku XXI w. systemu automatycznej identyfikacji daktyloskopijnej AFIS (skrót od

Automated Fingerprint Identification System). Od tego momentu możliwa stała się sprawna i szybka identyfikacja sprawców przestępstw na podstawie śladów pozostawianych przez nich na miejscach zdarzeń, co stanowiło rewolucyjną zmianę funkcjonalną w zakresie wykorzystania zbiorów daktyloskopijnych.

Ten stan rzeczy obowiązywał do 2006 r., gdy nastąpiła zmiana art. 20 ustawy o Policji, wymuszona przez wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 grudnia 2005 r. (sygn. akt K 32/04), uznający art. 20 ust. 2 ustawy o Policji w ówczesnym brzmieniu za niezgodny z art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Z uzasadnienia ww. wyroku wynika, że głównym zarzutem sędziów Trybunału Konstytucyjnego wobec ówczesnej treści art. 20 ustawy o Policji było to, że nie precyzował on, w jakich sytuacjach można gromadzić informacje o osobach podejrzanych o popełnienie przestępstwa ściganego z urzędu i nie określał rodzajów tych informacji w sposób wyczerpujący.

W konsekwencji do art. 20 został wprowadzony ust. 2c o następującej treści: „Informacji, o których mowa w ust. 2a, nie pobiera się, w przypadku gdy nie mają one przydatności wykrywczej, dowodowej lub identyfikacyjnej w prowadzonym postępowaniu”.

W ślad za zmianą treści przepisów prawa pojawiła się też ich obowiązująca interpretacja, opracowana w 2006 r. w Biurze Kryminalnym KGP, przy udziale Biura Wywiadu Kryminalnego KGP, Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego KGP i Biura Prawnego KGP, zgodnie z którą:

- **przydatność wykrywcza** to możliwość wykorzystania danych podczas realizowania czynności polegających na uzyskiwaniu coraz to nowych informacji, w szczególności związanych z wyjaśnianiem okoliczności, w związku z którymi prowadzone jest postępowanie, wykryciem sprawcy przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego lub ustalaniem składników majątku na poczet zabezpieczenia wykonania orzeczeń;
- **przydatność dowodowa** to możliwość wykorzystania danych w prowadzonym postępowaniu przygotowawczym lub w toku wykonywania czynności wyjaśniających w sprawie nieletniego, szczególnie podczas oględzin, okazań, przeprowadzanych badań, zbierania danych osobopoznawczych lub potwierdzania zgromadzonych dowodów;
- **przydatność identyfikacyjna** to możliwość wykorzystania danych podczas ustalania lub potwierdzania tożsamości osoby. W świetle powyższej interpretacji policjant mógł pobrać (uzyskać) od jednej z wymienionych w art. 20 ust. 2a ustawy o Policji kategorii osób odbitki linii papilarnych, a następnie przekazać je do Centralnej Registratury Daktyloskopijnej za pośrednictwem Registratury Wojewódzkiej, gdy w konkretnym postępowaniu miały one przydatność wykrywczą, dowodową lub identyfikacyjną. Przykładowo, jeżeli na miejscu kradzieży z włamaniem nie ujawniono i nie zabezpieczono śladów daktyloskopijnych, nie można było pobrać i zarejestrować odwzorowań linii papilarnych od osoby podejrzanego, bo według obowiązującej interpretacji były nieprzydatne w tym postępowaniu, gdyż nie można było dokonać badań porównawczych z powodu braku materiału dowodowego. Bardzo szybko okazało się, że bezpośrednim skutkiem wprowadzenia ust. 2c do art. 20 ustawy o Policji stał się spadek liczby kart daktyloskopijnych rejestrowanych w Centralnej Registraturze Daktyloskopijnej. Poniższa tabela w sposób wymowny ilustruje skalę zjawiska.

Rok	Liczba podejrzanych	Liczba zarejestrowanych kart daktyloskopijnych
2006	587 959	324 936
2007	540 604	132 990
2008	516 626	24 613
2010	516 154	21 425
2012	500 539	30 392

Spadek liczby osób daktyloskopowanych w stosunku do liczby podejrzanych miał charakter wręcz katastrofalny. W ślad za nim nastąpił w podobnej skali spadek liczby osób identyfikowanych z wykorzystaniem systemu AFIS.

Pozytywna zmiana w tym zakresie nastąpiła dopiero niedawno, w 2019 r., wraz z wprowadzeniem w życie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości (Dz. U. z 2019 r. poz. 125). Rozdział 9 teże ustawy, traktujący o zmianach w wielu innych ustawach, w art. 58 pkt 6 lit. g wprowadził zmianę w art. 20 ust. 2c ustawy o Policji z dnia 6 kwietnia 1991 r. W wyniku tej zmiany art. 20 ust. 2c ustawy o Policji otrzymał brzmienie:

„Danych osobowych, o których mowa w art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, nie pobiera się, w przypadku gdy nie mają one przydatności wykrywczej, dowodowej lub identyfikacyjnej”.

Co w praktyce oznacza nowe brzmienie art. 20 ust. 2c ustawy o Policji? Fundamentalna zmiana dotyczy usunięcia z niego wyrażenia „w prowadzonym postępowaniu” i uniezależnia pobieranie i rejestrowanie w CRD kart daktyloskopijnych osób wymienionych w ustawowym katalogu (ust. 2a) od ich przydatności w danym, konkretnym postępowaniu.

Dodajmy jeszcze, że jest to zmiana nie tylko potrzebna do działania systemu AFIS i podnoszenia wykrywalności sprawców przestępstw, ale również zgodna z logiką właściwego funkcjonowania zbiorów kryminalistycznych. Zbiory nie służą bowiem do wykrywania sprawców czynów, których tożsamość znamy (a tak przecież jest w sytuacji, gdy daktyloskopujemy osobę, której przedstawiono zarzuty w konkretnym postępowaniu), lecz właśnie do ustalania tożsamości sprawców, których personaliów nie jesteśmy w stanie ustalić (gdy osoba daktyloskopowana przy okazji danej sprawy okazuje się sprawcą zupełnie innych przestępstw). Na wymierne skutki zmiany w przepisach należy naturalnie jeszcze poczekać, jednak już dziś dzięki informacjom płynącym z jednostek terenowych Policji wiadomo, że daktyloskopowanie osób podejrzanych osiąga liczbowo rozmiary zbliżone do sytuacji prawnej sprzed 2006 r. Daje to nadzieję na swoisty „renesans” zbiorów daktyloskopijnych, wzrost wykrywalności sprawców przestępstw dzięki wykorzystaniu systemu AFIS oraz większe możliwości w zakresie ustalania tożsamości N.N. osób i zwłok. Nie bez znaczenia, choć niemożliwy do uchwycenia w sposób wymierny, jest też prewencyjny aspekt opisywanej zmiany w przepisach, wiążący się zapewne z większą obawą przed powrotem do przestępstwa w przypadku osób, których karty daktyloskopijne znajdują się w policyjnych zbiorach.

Literatura

- Ustawa z dnia 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości (Dz. U. z 2019 r. poz. 125).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2019 r. poz. 161, z późn. zm.).
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 grudnia 2005 r., sygn. akt K 32/04 (Dz. U. Nr 250, poz. 2116).
- Informacja o zasadach pobierania (uzyskiwania) i przetwarzania informacji, w tym danych osobowych, w trybie art. 20 ust. 2a–2c ustawy o Policji opracowana w Biurze Kryminalnym KGP, przy udziale Biura Wywiadu Kryminalnego KGP, Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego KGP i Biura Prawnego KGP z dnia 9 marca 2006 r.
- A. Krawczyńska, *AFIS, czyli baza skromnie wykorzystywana*, „Policja 997” 2013, nr 4.

Summary

One can take fingerprints!

The article discusses recently implemented amendments to provisions of the Police Act, resolving the issue of functioning of the police base of fingerprint cards. The registration of such cards in sets of the Central Dactyloscopic Registration Office was very much limited in the last few years, which resulted in the slow development of quantity of this base. Changes in provisions allow, in this case, to use the AFIS system much more effectively and to increase the detectability of perpetrators of crimes in Poland.

Thumaczenie: Renata Cedro